

MAREK MARCZEWSKI

DIAKONIKA

Przekonanie o diakonalnym charakterze Kościoła towarzyszyło stale jego życiu, ale — jak zauważył papież Paweł VI — Sobór Watykański II niejako na nowo „przypomniał nam z całą mocą stare słowo, które nabrało nowego sensu, słowo: »służba«¹. „Jest to słowo, o którym należy pamiętać, ponieważ stanowi ono centrum planu naszego zbawienia i zostało całkowicie wyjaśnione właśnie przez jego negację: *Non serviam*. Nie będę służyć (por. Jr 2, 20), to znaczy przez bunt ludzkości przeciwko ładowi i miłości Bożej”². Przyjęcie postawy służby, więcej — postaci sługi (por. np.: Mt 20, 28; Flp 2, 5-11) okazało się doskonałe w Chrystusie i On właśnie w Duchu Świętym wzywa swój lud do wypełnienia testamentu służby (por. J 13, 1-15; 2 Kor 4, 5; 1 P 5, 3).

Diakonia, o której mowa, posiada dwa charakterystyczne znaczenia: (1) troski wspólnoty o potrzebujących i (2) sposobu wszelkiego działania w Kościele³. Trzeba powiedzieć, że mimo podziału chrześcijaństwa Kościoły wypełniały wiernie obowiązek troski o potrzebujących⁴. Tak w Kościele rzymskokatolickim, jak ewangelickim powstały specjalne instytuty zajmujące się tym zagadnieniem od strony naukowej⁵

¹ Paweł VI. *Wszyscy jesteśmy sługami*. „Novum” 1979 nr 4-5 s. 6 (6-12). Papież wymienia tytułem przykładu następujące dokumenty Soboru Watykańskiego II: KK 20; 24; 27; 29; 36; 40; 42; 46; DB 16; DFK 4; 9; DA 11; 29.

Por. także: R. Völkl. *Dienende Kirche — Kirche der Liebe*. Freiburg i. Br. 1969 s. 37-117; H. Bogacki. *Postawa służby i ubóstwa*. W: *Sakramenty Kościoła posoborowego*. Kraków 1970 s. 516-552; K. Wojtyła. *U podstaw odnowy*. Kraków 1972 s. 129-135; H. Benckert. *Dienst prägt das Leben der Kirche. Diakonie als Grundbegriff der Lehre von der Kirche*. W: U. von Brück (Hg.). *Dienende Kirche*. Berlin 1967 s. 51-81; H. Dietzfelbinger. *Diakonie als Dimension der Kirche*. W: H.-H. Ulrich (Hg.). *Diakonie in den Spannungsfeldern der Gegenwart*. Stuttgart 1978 s. 112-119.

² Paweł VI, jw. s. 7.

³ Dietzfelbinger, jw. s. 113; J.-P. Gabus. *Diakonia w Biblii*. „Novum” 1979 nr 4-5 s. 18-35.

⁴ G. Uhlhorn. *Die christliche Liebesthätigkeit*. Bd. 1-3. Stuttgart 1882-1890; W. Liese. *Geschichte der Caritas*. Bd. 1-2. Freiburg i. Br. 1922; H. Krimm. *Quellen zur Geschichte der Diakonie*. Bd. 1-3. Stuttgart 1960-1966; R. Völkl. *Frühchristliche Zeugnisse zu Wesen und Gestalt der christlichen Liebe*. Freiburg i. Br. 1963.

⁵ Np.: *Institut für Caritaswissenschaft* — katolicki, założony w 1925 r. (Freiburg i. Br.), a od 1965 r. *Institut für Caritaswissenschaft und christliche Sozialarbeit; Diakoniewissenschaftlichen Institut der Univ. Heidelberg* — ewangelicki (Heidelberg 1954 r.).

oraz wykształciły się specjalne dziedziny wiedzy w ramach teologii pastoralnej, mianowicie karitologia⁶ i diakonia⁷. Karitologia ma już wypracowany status dyscypliny teologicznej w ramach katolickiej teologii pastoralnej⁸; diakonia wciąż poszukuje swego określenia i miejsca w tej dziedzinie ewangelickiej teologii⁹.

Należy podkreślić, że termin „diakonia” w ewangelickiej refleksji nie ogranicza się jedynie do wymiaru charytatywnego, ale złączony jest z drugim znaczeniem charakteryzującym ów termin, mianowicie sposobem wszelkiego działania Kościoła, i łączy się z powstałym w 2. poł. XIX w. terminem „diakonika”, wprowadzonym na oznaczenie nowej dziedziny wiedzy w ramach ewangelickiej teologii pastoralnej. Prześledzenie dyskusji związanej z uznaniem naukowego statusu proponowanej dyscypliny, jak i jej koncepcji, pozwoli na wysunięcie pod adresem tak karitologii, jako dziedziny katolickiej teologii pastoralnej, jak i teologii pastoralnej konkretnych postulatów.

1. U POCZĄTKÓW DIAKONIKI

Twórcą terminu diakonika, jak też koncepcji nowej dziedziny teologicznej wydaje się być Th. Schäfer¹⁰. Jak wynika z tytułu jego pracy pod pojęciem tym rozumie on naukę o teorii i historii *Innere Mission*¹¹, związanej z osobą J. H. Wicherna. W dziele Wicherna zauważa Schäfer trzy wzajemnie uzupełniające się elementy, mianowicie: diakoński, ewangelizacyjny i reformacyjny¹². Specyfika ta de-

⁶ R. Völkl. *Caritas*. HPT V 79-83; tenże. *Caritaswissenschaft*. LdP I 233; tenże. *Caritaswissenschaft*. HPT V 83.

⁷ H. Krimm. *Zur Wesensbestimmung der Diakonie*. ZEE 12:1968 s. 49-53.

⁸ „Die Caritaswissenschaft erforscht und behandelt als theologische Wissenschaft Wesen und Verwirklichungen der agape-caritas in Geschichte und Gegenwart. Als eigenständiger Teil der praktischen Theologie ist sie Wissenschaft von der „caritas” als Selbstvollzug der Kirche in Form ihrer umfassenden Sorge für den Menschen [...]” (Völkl. *Caritaswissenschaft*. LdP I 233).

⁹ P. Philippi. *Diakonie als Wissenschaft?* W: G. Noske (Hg.). *Heutige Diakonie der evangelischen Kirche. Formen und Aufgaben ihrer karitativen und sozialen Arbeit*. Berlin 1956 s. 63-68.

¹⁰ *Diakonik oder Theorie und Geschichte der Innern Mission*. W: O. Zöckler (Hg.). *Handbuch der theologischen Wissenschaften*. Bd. 4. München 1890 s. 511-597; P. Philippi. *Christozentrische Diakonie*. 2. Aufl. Stuttgart 1975 s. 6-17.

¹¹ Nazwa *Innere Mission* po raz pierwszy została użyta przez F. Lücke. Wicherna należy jednak uznać nie tylko za twórcę dzieła, lecz także nazwy. J. Steinweg (*Die Innere Mission der evangelischen Kirche*. Heilbronn 1928 s. 4-5) wskazuje, że użył tej nazwy Wichern po raz pierwszy w 1836 r. Nie dał jednak wyraźnej definicji swego dzieła. Najbardziej znaną okazuje się formuła Th. Schäfera: „Die Innere Mission ist diejenige kirchliche Reformbewegung des 19. Jahrhunderts, welche den inneren Zustand der Kirche dadurch zu bessern unternimmt, dass sie sowohl die freie Verkündigung des Evangeliums als auch die Werke der Barmherzigkeit dem Leben der Kirche gliedlich und dauernd einfügen und in ihr wirksam machen will” (*Leitfaden der Inneren Mission*. 5. Aufl. Hamburg 1914 s. 3 cyt.: Steinweg, jw. s. 4; Schäfer. *Diakonik* s. 518).

Wichernowi chodziło o misję we wnętrzu Kościoła; określił ją jako „die freie Liebestätigkeit des heilerfüllten Volkes zur Verwirklichung der christlichen und sozialen Wiedergeburt des heillosen Volkes”. Tym samym zostały tu przedstawione elementy składowe *Innere Mission*: 1) ewangelizacyjny, 2) diakonalny lub charytatywny, 3) społeczny (od Stöckera ta strona *Innere Mission* zwana jest często „öffentliche Mission”), 4) powszechnie kapłaństwo wiernych.

Por. Steinweg, jw. s. 9-14; M. Marczeński. *Johann Hinrich Wichern odnowiciel Kościoła protestanckiego*. ChS 14:1982 nr 103 s. 54-59.

¹² *Diakonik* s. 517-519.

cyduje o tym, że umieszcza Innere Mission w ramach teologii praktycznej. Nazwę diakoniki nadaje jednak Schäfer tylko diakonii (działom miłosierdzia) i sytuuje nową dziedzinę pomiędzy duszpasterstwem (poiemiką) a nauką o ustroju Kościoła (kybernetyką). Rys ewangelizacyjny winien znaleźć swe miejsce — jego zdaniem — w homiletyce. Trzeci trend — reformacyjny — przynależy z istoty rzeczy do teologii pastoralnej, a jeśli już należałoby go zakwalifikować, to do Wprowadzenia do teologii pastoralnej.

Intuicje Schäfera nie zostały podjęte, mimo że wszelkie ruchy chrześcijańsko-społecznego odnowienia zakładały diakonię i realizowały się w formach diakońskiego posługiwania; istotę diakonii (czyż ona jest) określała i wyjaśniała praktyka. Trzeba powiedzieć, że brak zainteresowania diakonią jako dyscypliną teologiczną uzależniony był — zdaniem P. Philippiego — samą spuścizną reformacji, rozwojem teologii pogranicza XIX i XX w. oraz rozwojem samej diakonii¹³. Na istotę problemu zwrócił uwagę wspomniany uprzednio Paul Philippi w pracy *Christozentrische Diakonie*, na której drugie wydanie będziemy się tu powoływać (wydanie pierwsze ukazało się w 1963 r.; wydanie drugie jest niezmienione). Wspomniana publikacja jest ważna z tego tytułu, albowiem stanowi naukową refleksję nad terminem „diakonia” w Nowym Testamencie (poszukiwaniem sensu) oraz diakonalną koncentracją wspólnoty, urzędu i stosunku Kościoła do świata.

Od czasu pierwszego wydania książki Philippiego zmieniło się wiele. Okazuje się bowiem, że zaczęto zajmować się diakonią.

2. WSPÓŁCZESNA PRÓBA UNAUKOWIENIA DIAKONII

Autorowi opracowania znane są dwie publikacje, które zajmują się uzasadnieniem i wskazaniem na potrzebę unaukowania diakonii w ramach specjalnej dyscypliny, zwanej diakonią¹⁴. Artykuł pierwszy, określający diakonię jako *proprium* teologii¹⁵, jest w zasadzie programowym. Wprawdzie w opracowaniu drugim znajdujemy definicję diakoniki, to jednak zasadnicze idee są jedynie powtórzeniem wcześniej już podanych.

Podstawowym założeniem H. Wagnera jest: 1) uzasadnienie potrzeby diakonalnego charakteru teologii — chodzi o to, by teologię jako taką charakteryzowała diakonalność, tak by każda metoda i teologiczna koncepcja była podporządkowana prawu służby¹⁶; 2) wskazanie na potrzebę unaukowania nauki o diakonii i umieszczenia jej pośród nauk teologicznych.

a) *Diakonia jako proprium teologii*

¹³ *Christozentrische Diakonie* s. 6-17.

¹⁴ H. Wagner. *Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie*. W: *Dienende Kirche* s. 19-50; tenże. *Diakonie*. W: *Handbuch der Praktischen Theologie*. Bd. 3. Berlin 1978 s. 263-318.

Interesujące, że nazwa wprowadzona przez Schäfera, mimo upływu wieku, okazuje się aktualna; wydaje się, że została ona zachowana i z tego powodu, że odpowiada greckiemu nazewnictwu działów protestanckiej teologii pastoralnej (H. Wagner umieszcza diakonikę pośród „klasycznych” dyscyplin teologii praktycznej, mianowicie: kybernetyki, katechetyki, homiletyki i poiemiki).

¹⁵ Jest to dosłowne przetłumaczenie tytułu pierwszej pracy Wagnera: *Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie*.

Por. także dyskusję na temat „*Diaconia als nota ecclesiae*”, która miała miejsce na łamach ewangelickiego miesięcznika „*Innere Mission*” (obecnie „*Diakonia*”): 45:1955 s. 163-183; 199-203; 273-275; 338-344; 373-377.

¹⁶ *Diakonie* s. 267, 273; *Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie* s. 41, 46.

Pośród teologów coraz bardziej dojrzewa myśl nie tyle o stworzeniu jakiejś nowej dyscypliny teologicznej, ile jakiejś koncentracji, będącej wspólną wszystkim dyscyplinom¹⁷. Za taką koncentrację uważa Wagner diakonalną, a to z tej racji, że „teologia sama w sobie posiada jako pierwotną zasadę strukturalną (*Strukturprinzip*) »genus diaconicum«”¹⁸, gdyż kamieniem węgielnym Kościoła jest sam Pan, Sługa Jahwe. Diakonia jest więc nie tylko jedną z funkcji Kościoła, lecz także impulsem tworzącym Kościół. Buduje ona Kościół i odnawia. Diakonia jest wezwaniem dla Kościoła, by był wiernym postawie sługi.

Wprowadzenie diakonalnego momentu w teologię nada jej szczególną chrystologiczną kwalifikację: w egzegezie osiągnie się dystans od historycyzmu i diakonalną koncentrację dzieła zbawienia; w dogmatyce abstrakcyjne wypowiedzi w kontekście kenozy Chrystusa zyskają miano żywej chrystologii; w historii Kościoła bardziej okaże się służebny jego charakter. Ustrzeże się także teologię od platonizmu i intelektualizmu oraz podkreśli bardziej kościelność, współ-ludzkość i konkretność teologii¹⁹.

b) *Diakonia — diakonika*

Zazwyczaj rozumiano diakonię jako akcję praktyczną, spontaniczną lub zorganizowaną, która realizuje się poza strukturami nauki. Diakonia nie jest jednak samą akcją. Diakonia realizuje się w akcji. Sama akcja nie posiada jednak charakteru diakonalnego; zyskuje go o tyle, o ile naznaczona będzie znamieniem chrystologicznym lub wypływać będzie z naśladowania Chrystusowej posługi przez parafię.

Jeśli mowa o unaukowieniu diakonii, to trzeba powiedzieć, że zagadnienia społecznej odpowiedzialności Kościoła i pojedynczego chrześcijanina rozpatrywać należy w nauce o diakonii, czyli tzw. diakonice.

U Wagnera spotykamy się z definicją diakoniki: *Diakonika jest nauką o miłosierdnym działaniu Jezusa Chrystusa i postudze miłości Jego uczniów we wspólnocie i świecie. W ramach teologii praktycznej przekazuje wiedzę i informację; opierając się na wiedzy i pełnieniu posługi, pyta o charakter i istotę służby bliźniemu, a więc o zgodną z Chrystusowym wzorem diakonię. Jest ona nauką praktyczną, a to z tej racji, że konfrontuje — i to jest jej najważniejszym zadaniem — doświadczenia teologii z kościelną i świecką rzeczywistością. Jej teologiczność polega na tym, że założenia biblijne, kościelną odpowiedzialność, oblicze zgodne z ewangelią, krótko: miłosierdzie na miarę Chrystusa wykształca, realizuje i przygotowuje*²⁰.

Tak zaprezentowane określenie nowej dyscypliny wskazuje wyraźnie, że należy umieścić ją w teologii pastoralnej, a to z tej racji, że jest poświęcona nie tylko działaniu Kościoła, lecz także wskazuje na impuls do tworzenia, budowania

¹⁷ „[...] es muss vielmehr zu einer Erneuerung der Theologie im Geist und Sinn der Diakonie kommen” — tak H. Wagner (*Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie* s. 34); „We are not concerned with a new discipline by side with Dogmatic or Practical Theology, but with a new dimension for all these disciplines” — tak H. H. Wolf. *Towards an Ecumenical Theology*. „The Ecumenical Review” 13:1960/1961 s. 215-227.

¹⁸ *Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie* s. 36; *Diakonie* s. 273.

¹⁹ *Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie* s. 37-40; *Diakonie* s. 273.

²⁰ „Diakonik ist die Lehre vom Liebeshandeln Jesu Christi und vom Liebesdienst seiner Jünger in Gemeinde und Welt. Sie vermittelt innerhalb der Praktischen Theologie Sachkunde und Information und fragt innerhalb der Sachzusammenhänge und mitten im Vollzug des Dienstes nach dem Charakter und dem Wesen einer solchen Nächstenliebe, also nach der christusgemässen Diakonie. Praktisch ist sie darin, dass sie ihre wichtigste Aufgabe, den penetranten Bezug aller theologischen Arbeit auf die kirchliche Wirklichkeit, wir müssen ergänzend sagen, auch auf die

Kościół. Diakonia buduje Kościół, odnawia go i pobudza. Jest ustawicznym wyzwaniem dla Kościoła, czy realizuje w sobie postawę służby²¹.

Zdaniem Wagnera²² należałoby w ramach diakoniki zająć się historią diakonii, diakonią realizowaną w dziełach i instytucjach Innere Mission, diakonią jako misją i dziełem wspólnoty oraz diakonią w jej sui generis posługach i wspólnotach diakonalnych.

3. REFLEKSJE I WNIOSKI TEOLOGICZNOPASTORALNE

—) W Nowym Testamencie — przede wszystkim — na określenie służby używa się słów: *diakoneo*, *diakonia*, *diakonos* i *diakonein*²³. Diakonia oznacza służbę lub urząd. Sam termin w NT użyty jest wieloznacznie i oznacza posługę stołu (Dz 6, 1) lub troskę o żywność i utrzymanie (Łk 10, 40), każdą posługę wypływającą z miłości (1 Kor 16, 15), służbę miłości przez zbieranie kolekty (Dz 11, 29; 12, 25; Rz 15, 31; 2 Kor 8, 4; 9, 1), jakkolwiek posługę we wspólnocie (Ef 4, 12), służbę w przepowiadaniu słowa (2 Tm 4, 11; Dz 6, 4; 20, 24; 24, 19), posługę aniołów (Hbr 1, 14), charyzmatyczną funkcję urzędu (Dz 1, 12; Rz 11, 13; 2 Kor 3, 7 n.; 4, 1; 5, 18; 6, 3; Kol 4, 17; 2 Tm 4, 5), każdy urząd mający organiczny związek z Ciałem Chrystusa (1 Kor 12, 5; diakonię (!) Rz 12, 7), służbę staremu i nowemu Prawu (2 Kor 3, 7-9)²⁴.

—) Zgodnie ze stwierdzeniem H. Künga²⁵ wielość charyzmatów, tak jak wielość służb, jest nieograniczona, a to z tej racji, że charyzmat i diakonia są korelatami. Charyzmat kieruje się na diakonię i w niej znajduje swój sens. To właśnie służba (*diakonia*) w wspólnocie (*communio*), jej budowaniu warunkuje prawdziwość charyzmatu (1 Kor 12). Charyzmatem organizującym, fundamentalnym dla życia Kościoła, budującym go — niejako od wewnątrz — jest miłość (Ga 5, 6; zob. Ap 2, 4. 13. 19; Ga 5, 13; zob. Hbr 13, 1), która jest kierowana do wszystkich (1 Tes 3, 12; 5, 15) i złączona jest z miłością Bożą (1 J 3, 4-24; 4, 7-21)²⁶. Z tej to racji Kościołowi, posłudze (diakonii) Kościoła przypada rola pośrednicząca w stosunku do świata i Boga²⁷. W stosunku do świata jest niejako sakramentem „wewnętrznego zjednoczenia z Bogiem i jednością całego rodzaju ludzkiego” (KK 1)²⁸, jest Jego obecnością w świecie, udzielającym Boże życie w prawdzie i miłości. Dokonuje się to w Kościele i przez posługę Kościoła, będącą jego powołaniem, a misję tę wypełnia przez przepowiadanie słowa prawdy, Ofiarę mszy świętej, sprawowanie sakramentów i miłość. Posługa miłości jest jego najtrudniejszym zadaniem. Miłość jest doświadczeniem egzystencjalnym,

Weltwirklichkeit, immer wieder herstellt. Theologisch ist sie darin, dass sie die biblische Grundlegung, die kirchliche Verantwortlichkeit, die evangeliumsgemässe Gestalt, kurz die Christusgammässheit des Liebeshandelns ausform, fordert und vorbereitet” (*Diakonie* s. 268); por. *Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie* s. 24-33.

²¹ Por. np.: H. Ch. von Hase. *Diakonie der Gemeinde*. 3. Aufl. Bd. 1-2. Berlin 1965.

²² *Diakonie als Wesensbestandteil der Theologie* s. 26.

²³ H. W. Beyer. *Diakoneo, diakonia, diakonos*. TWNT II 81-93.

²⁴ K. Hess. *Dienen*. TBNT I 186; A. P. Frutaż. *Diakonie*. LThK III 324.

²⁵ Zagadnieniu diakonalnej struktury Kościoła poświęcił on specjalny rozdział swej książki pt. *Die Kirche* (s. 465-522).

²⁶ Na temat diakonii całego ludu Bożego i miłości jako charyzmatu budującego wspólnotę Kościoła zob.: Völk. *Dienende Kirche — Kirche der Liebe* s. 37-50.

²⁷ W. Beinert. *Der Sinn der Kirche*. MySal IV/1 s. 288-307.

²⁸ O. Semmelroth. *Die Kirche als Sakrament des Heils*. MySal IV/1 s. 309-355.

realizującym się w konkretnych działaniach. Sposobem, w jaki Kościół będzie realizował tę postawę miłości — czując się „naprawdę ściśle złączonym z rodzajem ludzkim i jego historią” (KDK 1) — będzie ubóstwo na wzór uniżonego sługi Jahwe. Dynamizmem Kościoła jest miłość, która niejako zmusza Kościół do misji, ta zaś z kolei doprowadza do przemiany świata (Ap 12, 9; 20, 2; 2 Kor 5, 17). W tym sensie posługa Kościoła prowadzi do przeobrażenia świata. Nie tylko misja winna być znakiem miłości w stosunku do wspólnoty ludzkiej, a może raczej w niej i z nią związany jest ważny wymiar zbawczej posługi Kościoła, mianowicie jego (Kościół) polityczny charakter, polityczne (w sensie *caritas*!) zaangażowanie.

—) Kościół przyjmuje służebną, zbawczoposredniczącą funkcję zakorzenioną w złączeniu z Chrystusem, w partycypacji „w przebóstwionym człowieczeństwie Chrystusa przez charaktery sakramentalne oraz przez partycypację w naturze i osobowym życiu Boga” (A. L. Szafranski). Wyraża się ono i osiąga swój najwyższy i życiodajny wyraz w służbie Bożej, gdzie chleb i wino „owoc ziemi i pracy rąk ludzkich” staje się „chlebem życia i kielichem zbawienia”.

—) Diakonia Chrystusa i diakonia wspólnoty nie są identyczne, ponieważ Chrystus jest „pierwszym diakonem i zbawicielem świata”; wspólnota natomiast może jedynie reprezentować zbawienie i świadczyć o nim poprzez służbę miłości. Obecność Chrystusa w Kościele — wspólnocie chryzmatów i służb — tworzy specyficzne napięcie pomiędzy obecnością we wspólnocie wierzących poprzez charyzmaty (Duch Święty źródłem diakonalnych charyzmatów) oraz obecnością w braciach cierpiących i oczekujących pomocy (Mt 25, 31-46). Chrystus jako nowy Człowiek, eschatyczny Adam (1 Kor 15, 45), wieńczący diakonię swego życia jego oddaniem, tworzy nowy wzór człowieka wdzięcznego, posłusznego, człowieka wspólnoty i służby²⁹.

—) Trzeba przyjąć sugestię protestantów za słuszną i diakonikę umieścić w teologii pastoralnej jako naukę o diakonii. Oczywiście, trudno w tej chwili mówić o wyczerpującym określeniu istoty diakonii. Wydaje się, że obecnie można określić ją następująco: jest to świadome podjęcie służebnego i zbawczego działania Chrystusa przez wspólnotę chrześcijańską. Dzięki łaskawej, obdarowującej obecności Ducha Świętego we wspólnocie, wielość posług, tak jak wielość charyzmatów danych wspólnocie, jest nieograniczona. Diakonia Kościoła, realizowana w Kościele, powinna charakteryzować się dialogiem i partnerstwem oraz społeczno-charytatywnym zaangażowaniem w sensie budowania otwartej, braterskiej wspólnoty i zobowiązania jej do walki o pokój, sprawiedliwość i wolność³⁰.

—) Jeśli zgodzimy się na takie określenie, to musimy przemyśleć związki, jakie zachodzą pomiędzy diakonią a wspólnotą czy też pokusić się na wypracowanie zasady teologii pastoralnej, gdzie te dwa terminy będą ujęte równorzędnie. Umieszczenie bowiem diakonii w ramach teologii pastoralnej szczegółowej i ograniczenie jej do dyscypliny Kościoła i posługi miłości (*caritas*) wydaje się nieporozumieniem³¹.

*

Niniejsze opracowanie w przekonaniu jego autora stanowi jedynie szkic, próbę przedstawienia tematu, i to tematu w ramach teologii wielodyscyplinarnego. Samo

²⁹ M. Marczewski. *Chrystus Diakon i Sługa*. „Novum” 1979 s. 181-185.

³⁰ M. Marczewski. *O posługiwaniu diakona w Kościołach Chrystusa*. „Summary” 8:1979 s. 39.

³¹ Tak jest u F. Blachnickiego (*Nowa struktura przedmiotu teologii pastoralnej*. AK 61:1969 T. 73 z. 3 s. 436-452).

przedstawienie problemu, mianowicie wprowadzenie nowego przedmiotu teologii pastoralnej (diakoniki) wymagać będzie osobnego studium nad terminem „diakonia”, co stanowi zamierzenie piszącego ten szkic. Dopiero na podstawie studium o diakonii można będzie przedstawić potrzebę diakoniki jako dyscypliny teologii pastoralnej i wspólnotowo-diakonalną koncepcję teologii pastoralnej.

DIAKONIK

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Fachausdruck „Diakonik” wurde scheinbar im 19. Jahrhundert von Th. Schäfer in die protestantische Theologie eingeführt und von P. Philippi in seinem Buch *Christozentrische Diakonie* (2. Aufl. Stuttgart 1975 ss. 5-41) in Erinnerung gerufen. Es ist aber zu sagen, daß das Problem der Diakonik erst in den Arbeiten von H. Wagner mit aller Kraft ins Gedächtnis zurückgerufen wurde; er spricht von dem Bedürfnis, Diakonik zu verwissenschaftlichen, was seiner Meinung nach seinen Ausdruck findet in einer neuen pastoraltheologischen Disziplin — der Diakonik. Bei ihm finden wir die Begriffsbestimmung der Diakonik. Der erste Teil des Artikels ist daher der Reflexion über die Verwissenschaftlichung der Diakonie und dem Hinweis auf die Diakonie als proprium der Theologie im allgemeinen gewidmet. Den zweiten Teil der Abhandlung bilden pastoraltheologische Reflexionen und Folgerungen über das Verstehen der Diakonie und der diakonischen Konzentration des Kirchlichen Lebens. Sie führen zu der Feststellung, daß man Diakonie nicht zu einer Kirchendisziplin und zum Liebesdienst (*caritas*) begrenzen darf. In der Absicht des Autors läßt sich ein Bedürfnis nach wissenschaftlicher Reflexion über den Begriff „Diakonie” in den Dokumenten des 2. Vatikaner Konzils erkennen; es scheint hilfreich bei der Ausarbeitung und Begründung der Diakonie als eines neuen Faches im Rahmen der katholischen Pastoraltheologie zu sein und ermöglicht den gemeinschaftlich-diakonalen Grundsatz der Pastoraltheologie zu präsentieren.